

Online-szótár-használati szokások vizsgálata Magyarországon

Gaál Péter

PTE-BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola
Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Program

XI. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia
2017. február 3.

A szótárhasználati kutatásokról általában

- A lexikográfiai kutatások legújabb kutatási területei közé tartoznak
- Számuk egyelőre nem túl nagy, de fokozatosan növekszik
- Magyarországi viszonylatban rendkívül kevés vizsgálat (Kivétel pl. Kontra 1997, Márkus és Szöllősy 2006, Földes 2005)
- Az eddigi legátfogóbb online-szótár-használati kutatás: *Institut für Deutsche Sprache Mannheim: BZV Elexiko projekt* (IDS kutatás – Müller-Spitzer szerk. 2014)

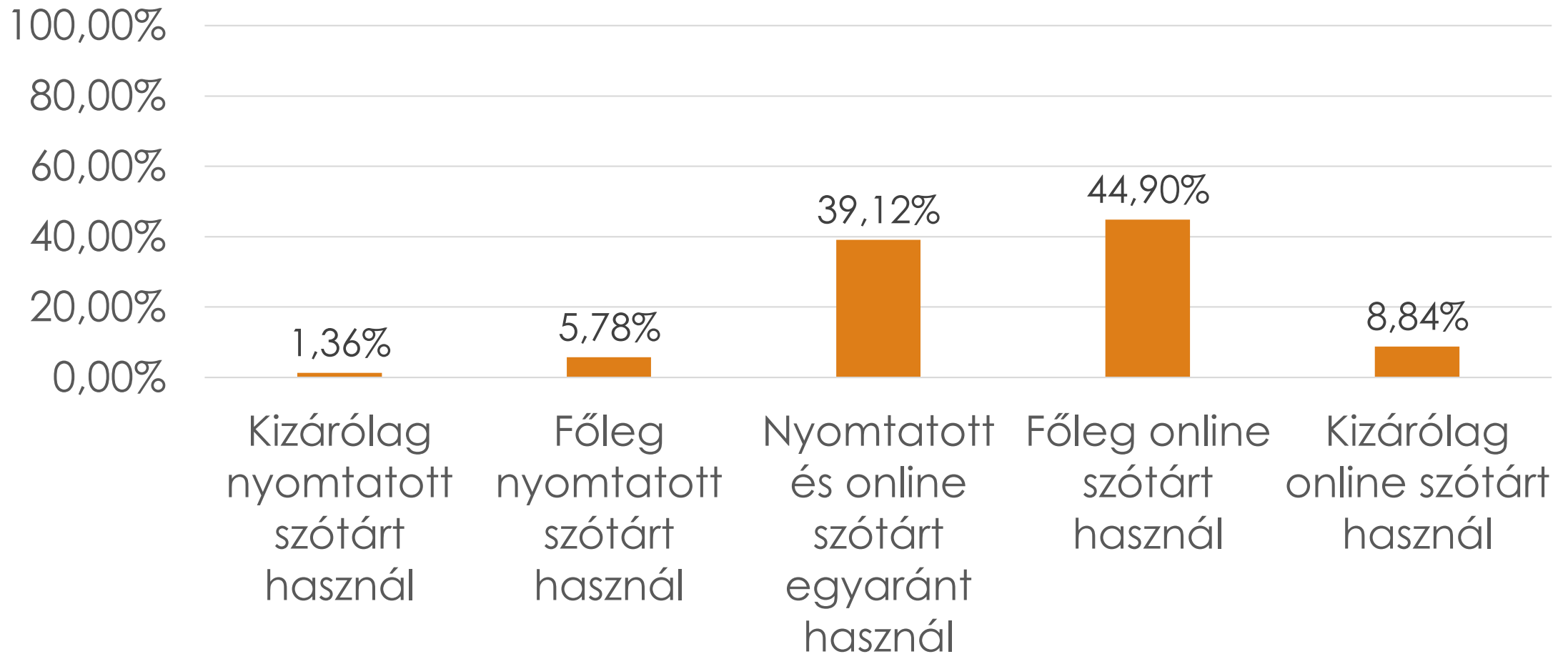

Online-szótár-használat Magyarországon (OHM kutatás)

- Két részből álló empirikus kutatás (Gaál 2016 és 2017)
- 1. rész: Az IDS kutatáson alapuló, online kérdőíves felmérés fordítók, idegennyelv-tanárok és idegennyelv szakos hallgatók körében az online-szótár-használati szokásokról (A kérdőívet kitöltők száma: 294 fő)
- 2. rész A kérdőívek eredményeinek kiegészítése három mélyinterjúval keresztül

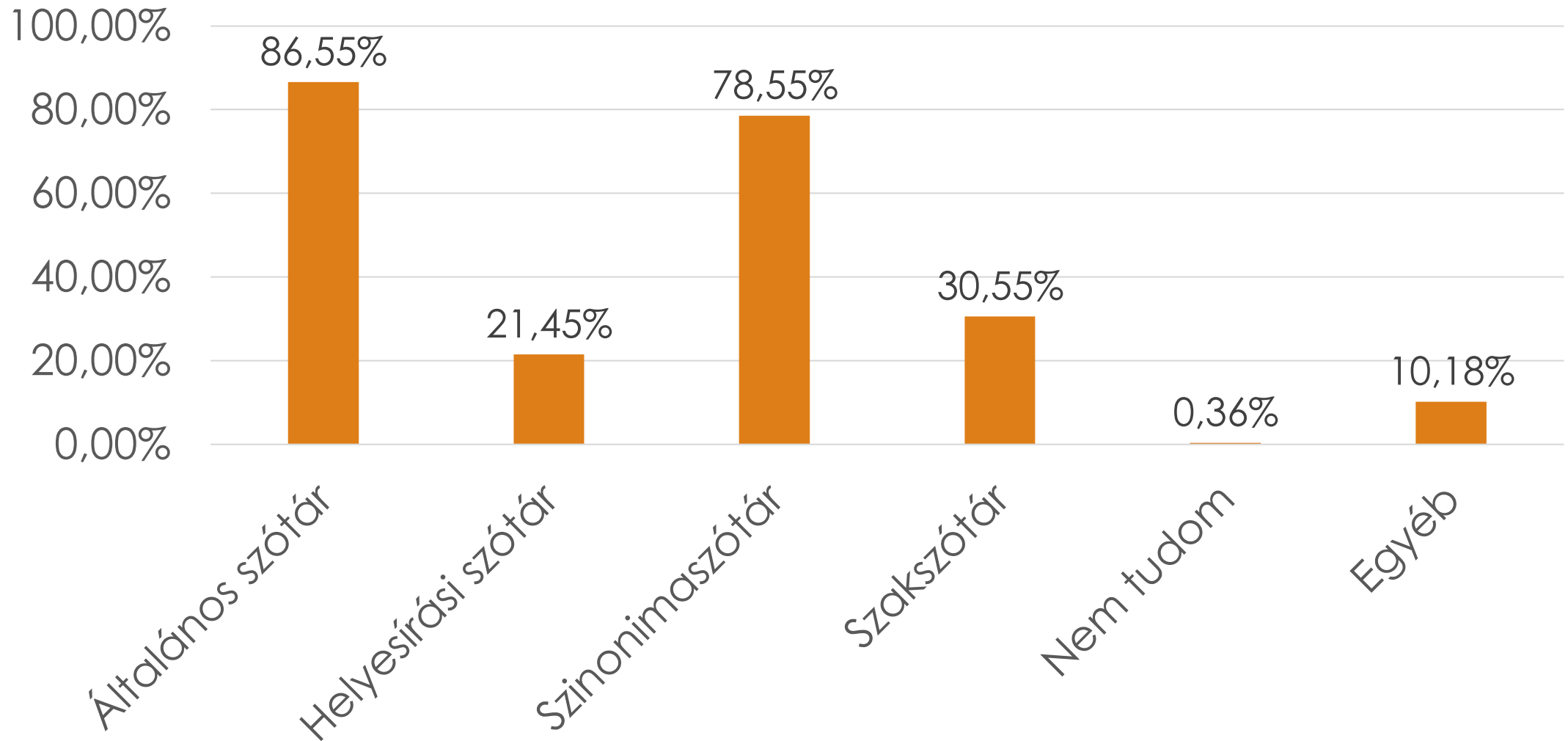
Az OHM kutatás eredményei

A nyomtatott és az online szótárak használatának egymáshoz viszonyított aránya

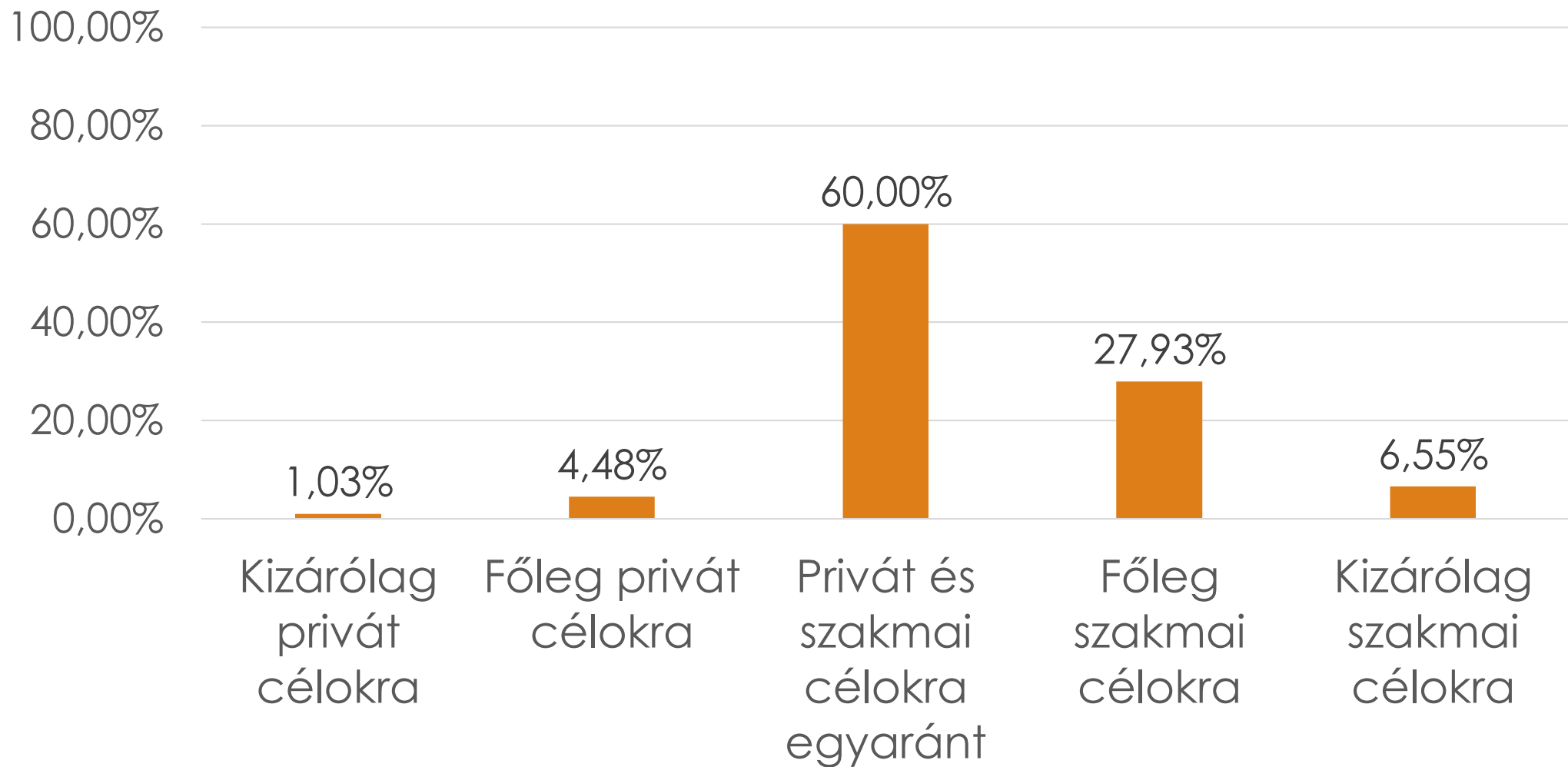
Az OHM kutatás eredményei

A használt egynyelvű online szótárak típus szerint

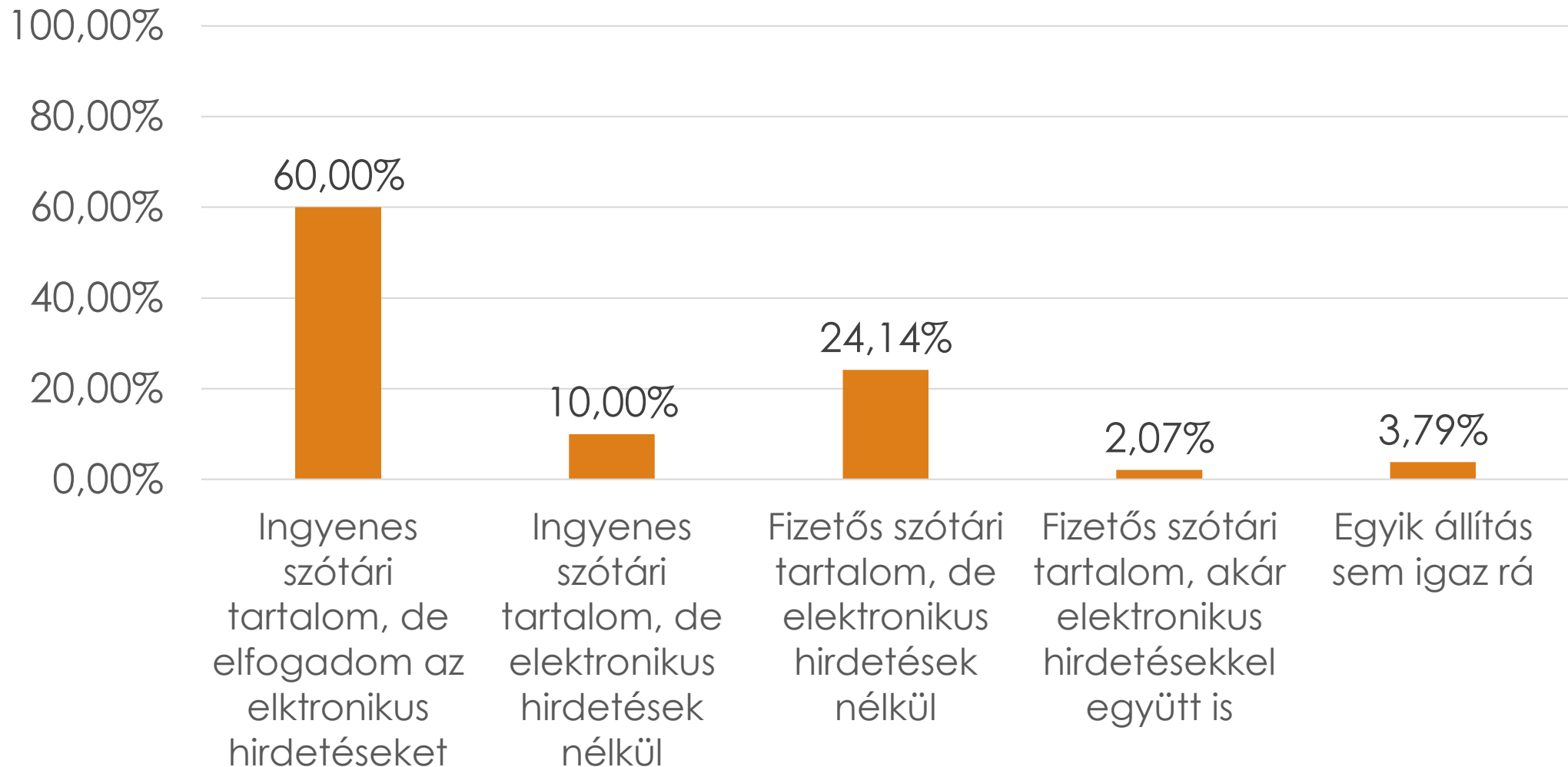
Az OHM kutatás eredményei

Az online-szótár-használat célja

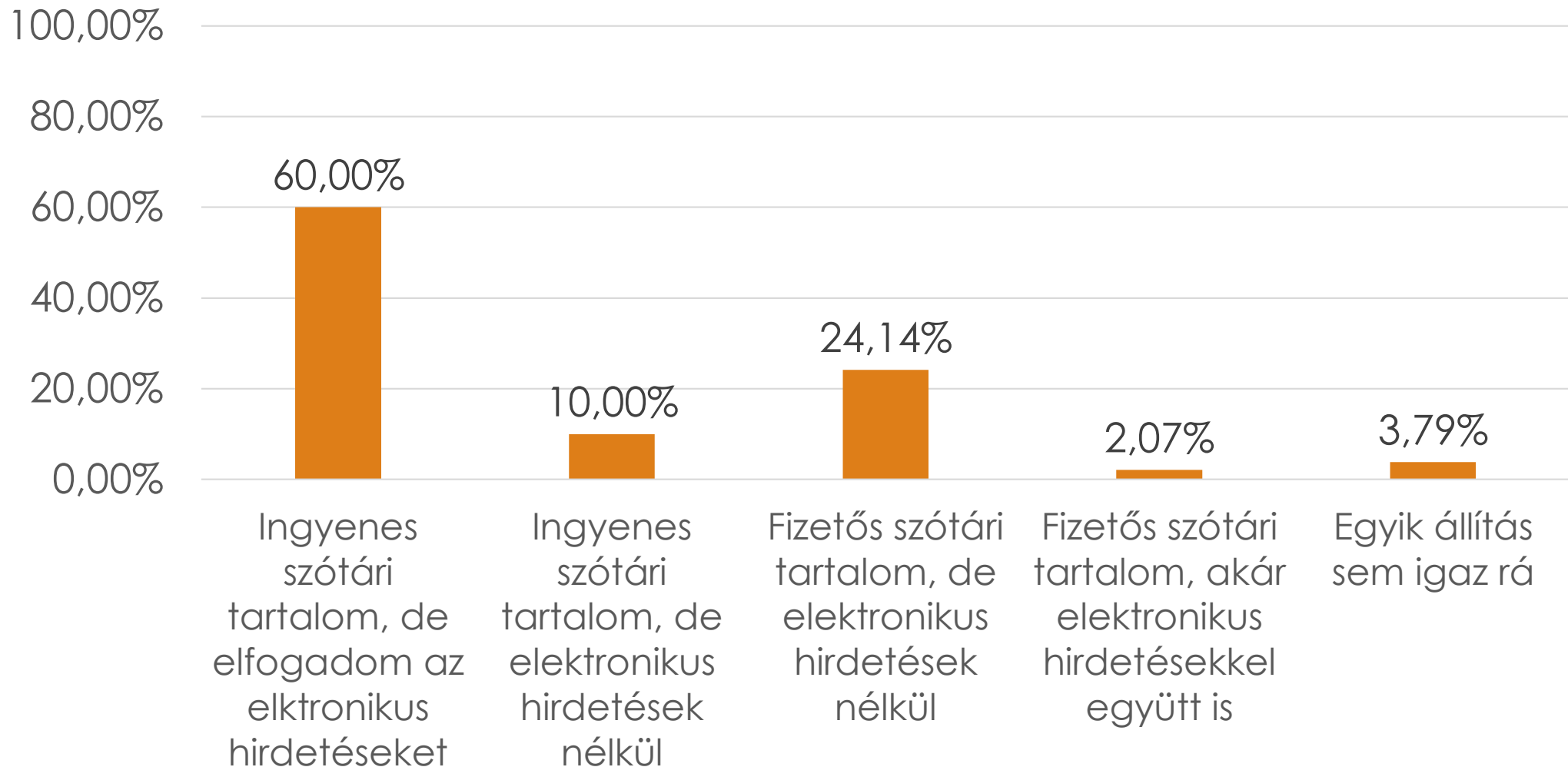
Az OHM kutatás eredményei

Preferenciák az online szótárak árával kapcsolatban

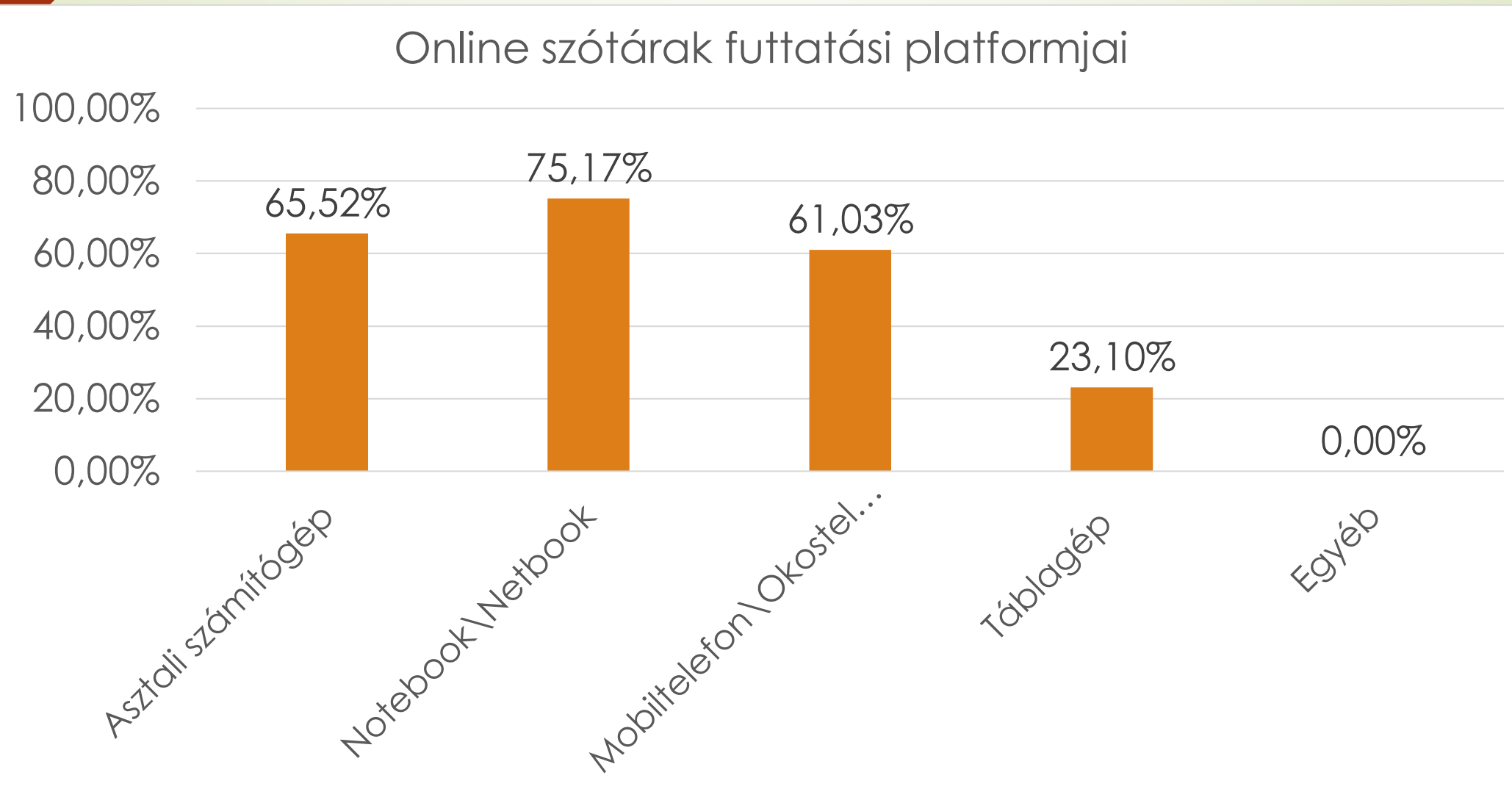

Az OHM kutatás eredményei

Preferenciák az online szótárak árával kapcsolatban

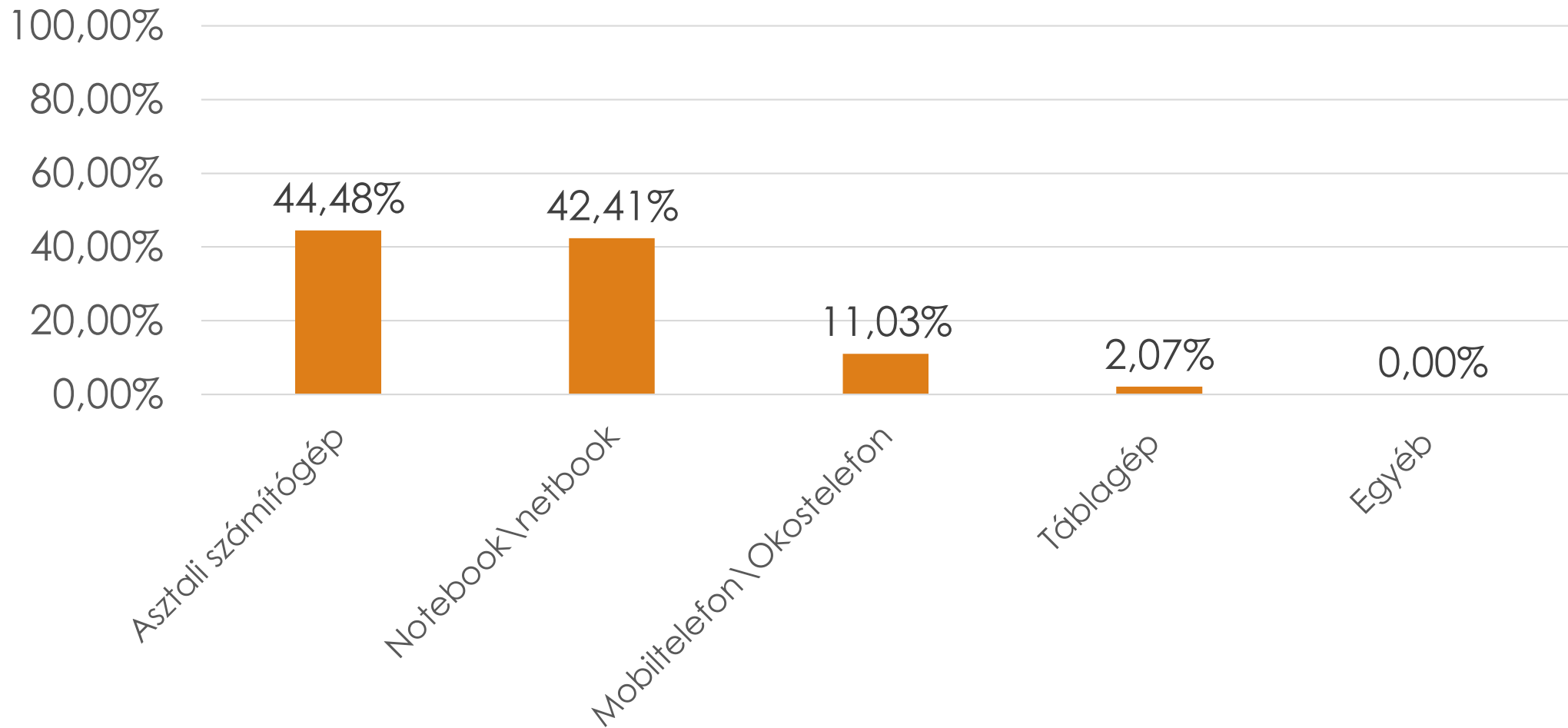

Az OHM kutatás eredményei

Az OHM kutatás eredményei

A leggyakrabban használt online-szótár-futtatási eszközök

Az OHM kutatás eredményei

	Testreszabhatóság	Áttekinthetőség	Más szótárakhoz kapcsolódó linkek	Korpuszhoz kapcsolódó linkek	Böngészési javaslatok	Hozáférhetőség	Multimédiás tartalom	Megbízható szótári tartalom	Sebesség	Naprakésztség
Legfontosabb jellemzők (Likert skála)	10.	2.	8.	6.	7.	5.	9.	1.	4.	3.
Legfontosabb jellemzők (Sorbarende-zés)	10.	3.	7.	6.	8.	5.	9.	1.	4.	2.

Az interjúk módszertana és a kutatási kérdések

➤ Az interjúk módszertana

Kvale (2005) Hétlépcsős modellje: Témamegjelölés, Tervezés, Interjúvolás, Adatrögzítés, Elemzés, Vizsgálat, Beszámoló

Az interjúk típusa: Egyedülálló, félig strukturált interjúk

➤ A kutatási kérdések

Milyen egyezések és különbségek mutatkoznak egymáshoz képest a három interjúalany által adott válaszokban?

Az interjúkból kapott információk megerősítik vagy cáfolják az IDS és az OHM kutatás kérdőíves részéből származó eredményeket?

Az OHM kutatásban nem szereplő kérdéskörökre adott válaszok párhuzamba állíthatók-e az IDS kutatásban kapott eredményekkel?

Az adatközlők

- **IA1:** 1978-ban született nő, angol szakos, egyetemi végzettségű, fordítóként dolgozik egy fordítóipari cégnél, magánórákat tart angol nyelvből. Anyanyelve magyar, angol (C1 szint), spanyol (B2), olasz, német (A2)
- **IA2:** 1970-ben született nő, német nyelv és irodalom szakos végzettségű, középiskolai tanár. Anyanyelve magyar, német (C2), angol (A2)
- **IA3:** 1992-ben született nő, anglisztika alapszakos, kínai minor szakos végzettségű, jelenleg fordító-tolmács mesterszakos. Anyanyelve magyar, angol, kínai (C1), német (B1-B2)

Eredmények – A használt szótártípusok

- ▶ **Főleg online szótárakat használnak** (IA1: nagyon-nagyon ritkán nyitok ki papírszótárt, főleg ha egy tanítványnak meg kell mutatni a használatát; IA2: jelen pillanatban 98%-ban online és 2%-ban használok papírszótárt; IA3: Nagyon ritkán használok papírszótárt, csak akkor ha beadandót kell írni vagy valami hivatalosabb dolgot.)
- ▶ **Egy és kétnyelvű szótárakat egyaránt használnak** (IA1: Először általában a kétnyelvűben keresem, ha azt kell megnézni, hogy mi a vonzata vagy a rendhagyó alakja, akkor az egynyelvűben; IA2: Mindig meg van nyitva pl. a Dictcom, egynyelvűben meg egyértelműen a Duden; IA3: nagyobb részt egynyelvűeket használok, pl. kínaiából az MDBG és a Pleco alkalmazást.)
- ▶ **Legyakoribb az általános szótárak használata** (IA1 és IA2 szakszótárakat is használ.)

Eredmények – A szótárhasználat külső körülményei

- **A szótárhasználat célja:** a szakmai célú szótárhasználat dominál mindhárom alanynál, főként fordításhoz és szövegalkotáshoz használják
- **A szótár ára:** az interjúalanyok az ingyenes szótárakat preferálják, soha nem vásároltak még online szótárt, de elképzelhetőnek tartják, hogy a jövőben adnának ki pénzt érte. (**IA1:** Azt gondolom, hogy aki fordító, annak nagyon megéri a befektetés, ha szakszótárért fizetnie kellene; **IA2:** Hajlandó lennék fizetni érte, ha tényleg megbízható; **IA3:** Általános szótárért biztos nem fizetnék, mert elég sok ingyenes van, ami kielégíti az igényeimet. Esetleg később akkor, ha a munkám miatt valamilyen szakszótárra lenne szükségem.)
- **Az online szótárak futtatási platformjai:** eltérő preferenciák (**IA1:** asztali számítógép, **IA2:** táblagép, **IA3:** okostelefon)

Eredmények – Az onlineszótári jellemzők

► Tíz szótári szempont rangsorolása fontosság alapján:

Legfontosabbak: megbízhatóság, sebesség, naprakészség

Legkevésbé fontosak: más szótárakhoz kapcsolódó linkek, hozzáférhetőség, böngészési javaslatok

► Megbízhatóság a szerkesztői háttér alapján

Legmegbízhatóbbak: szótárkiadó cégek és intézmények által kiadott szótárak

Közösségi szótárak: (**IA1**: Közösségi szótárakat ritkán használok, de van pl. az urban dictionary, aminél látszik, hogy nincs mögötte nagy lexikográfiai munka, de pl. szlengben ez abszolút jó; **IA2**: Most pl. hogy az olimpiát nézem a német tv-ben olyan dolgok is benne vannak, ami nem szerepel ezekben a nagy szótárakban, de ezt a végén azért mindig visszaellenőrzöm; **IA3**: akkor használom őket, ha hirtelen ki kell keresnem valamit, de mondjuk iskolai célra nem használom ezeket, mert ott fontos a megbízhatóság).

Eredmények – az online szótári jellemzők

- ▶ Az online szótárak innovatív jellemzői: a leghasznosabbnak a hangfájlokat ítélték (**IA1**: Leggyakrabban talán a hangfájlokat használom, főleg a brit-amerikai kiejtésváltozatok miatt; **IA3**: Ami jó és tényleg szoktam használni az a kiejtés, főleg az elején a kínainál).
- ▶ A szócikkek megjelenítése:

mindenkij által elutasított: 'Print view' Kedveltebb megoldások: 'Tab view', 'Explorer view'

summer, noun (countable, uncountable): *the warmest season of the year, between spring and autumn*; a hot, wet, dry summer; in the summer of 2006; the summer is coming, has arrived; it's summer; to spend the summer by the sea, in the mountains; we are going on holiday this summer, in the middle of the summer; this, next, last summer; since last summer; all summer long; for one summer; both in summer and in winter; **Syn.**: the warm season; **Incomp.**: autumn, fall, spring, winter; **Hyper.**: season; **Partic.**: year; **Partic.**: May, September, June, July, August

summer "season"

Grammar Paraphrase Typical contexts Sense relations

Grammar

Part of speech: noun (countable, uncountable)
Plural: summers

summer

"season"

E Grammar
Part of speech: noun (countable, uncountable)
Plural: summers

E Paraphrase

E Typical contexts

E Sense relations

Összegzés

Egyező és hasonló válaszok az interjúalanyoknál: magas online-szótár-használati arány, egy- és kétnyelvű szótárak használata, legnépszerűbb az általános szótár, domináns a szakmai célú szótárhasználat, leggyakoribb felhasználás fordítás során, ingyenes szótárak preferálása, legfontosabb szótári jellemzők (megbízhatóság, sebesség, naprakészség), a szótárkiadó cégek szótárjai a legmegbízhatóbbak, leggyakrabban használt innovatív jellemző (hangfájlok)

- Különböző válaszok az interjúalanyoknál: a szótárfuttatási eszközök, néhány szótári jellemző megítélése (áttekinthetőség, multimédiás tartalom), szócikkek dizájnja
- Az interjúalanyok válaszainak viszonya az IDS és az OHM kutatások eredményeivel: nagyobb részt összhangban állnak a két kutatás eredményeivel, néhány eltérés a tíz szótári jellemző megítélésében (pl. testreszabhatóság, hozzáférhetőség)
- Az interjúalanyok válaszainak viszonya az IDS kutatásban igen, de az OHM kutatásban nem szereplő kérdésekkel: Zömében hasonló eredmények, eltérés az internetes böngészés közbeni szótárhasználatban, és a hozzáférhetőség részletesebb értékelésében

Felhasznált irodalom

- Földes A. 2005.** „tök jó, de nincsenek benne csúnya mondatok” – Egy WAP alapú szótári rendszer üzemeltetésének tapasztalatai. In: Alexin Z., Csendes D. (szerk.) *III. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Informatikai Tanszékcsoport. 155–166.
- Gaál P. (2016)** Onlineszótár-használat Magyarországon (OHM) – egy kérdőíves szótárhasználati felmérés eredményei I. *Alkalmazott Nyelvtudomány*. 16 (2)
<http://alkalmazottnyelvtudomany.hu/wordpress/wp-content/uploads/GaalP.pdf>
- Gaál P. (2017)** Onlineszótár-használat Magyarországon (OHM) – egy kérdőíves szótárhasználati felmérés eredményei II. (Megjelenés alatt: *Alkalmazott Nyelvtudomány*)
- Kontra M. 1997.** Szótárhasználók a magyar szótárírás aranykorában. In: Kiss G., Zaicz G. (szerk.) *Szavak – Nevek – Szótárak. Írások Kiss Lajos 75. születésnapjára*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete. 228–232.
- Kvale, S. (2005)** *Az interjú – Bevezetés a kvalitatív kutatás interjútechnikáiba*. Budapest: József Attila Műhely.
- Márkus K., Szöllősy É. 2006.** Angolul tanuló középiskolásaink szótárhasználati szokásairól. In: Magay T. (szerk.) *Szótárak és használói (Lexikográfiai füzetek 2.)*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 95–116.
- Müller-Spitzer, C. ed. (2014)** *Using Online Dictionaries (Lexicographica Series Maior 145.)* Berlin\Boston: Walter de Gruyter.

Köszönöm a figyelmet!

Gaál Péter

PTE-BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola

Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Program

gaal.peter.hun@gmail.com